

ПРОТОКОЛ № 5
засідання міської комісії з питань топоніміки,
охорони культурної спадщини та місцевої символіки

02.07.2024
14.00 год.

зала засідань
виконавчого комітету

На засіданні комісії присутні: 16 членів комісії (список додається).
Засідання комісії правомочне.

На порядок денний виносяться наступні питання:

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

1. Про розгляд запиту депутата міської ради Рушковського О.В. щодо повторного розгляду питання стосовно пропозицій по перейменуванню топоніму «площа Кошового» в м. Олександрія.

- інформує: голова комісії, керуючий справами виконавчого комітету Сергій ЗАВАЛІЙ.

ГОЛОВА КОМІСІЇ: Хто за такий порядок денний прошу голосувати: хто за? проти? утримався? Одноголосно.

Переходимо до розгляду питання.

19 червня 2024 року на сесії Олександрійської міської ради було проголосовано запит депутата Олександрійської міської ради Олександра РУШКОВСЬКОГО, щодо проведення повторного засідання комісії з питань топоніміки, охорони культурної спадщини та місцевої символіки з питання надання обласній військовій адміністрації пропозицій по перейменуванню топоніму «площа Кошового» в місті Олександрія.

Всім членам комісії на електронні пошти для ознайомлення було направлено запит та матеріали, надані паном Рушковським О.В.

Чи є потреба зачитувати лист з наданими матеріалами? Немає.

До слова запрошую депутат міської ради, члена комісії Рушковського О.В.

РУШКОВСЬКИЙ О.В.: в своєму виступі увагу акцентував на тому, що на минулому засіданні не всі члени комісії були поінформовані по біографії П.Кошового. Зокрема про вступ П.Кошового у 1919 році (у віці 15 років) до лав Червоного козацтва та нищення під час революційних подій українців, кількість яких з роками значно зменшувалась в т.ч. через еміграцію. Всі свої кроки Кошовий робив в Росії і працював на державу-агресор. Він не був українцем, хоча його батьки були українцями. Згадайте своїх родичів, що були вбиті в ті часи...

Був в історії випадок, коли військовий керівник відмовився виконувати злочинні на його погляд накази керівництва, за що відповідно його було звільнено та покарано, а Кошовий – виконував накази керівництва держави, беручи участь в 1968р. в операції «Дунай», в тих кривавих подіях в Чехословаччині.

Валентина Матвієнко, Дмитро Козак, Дмитро Уткін (вагнеровець) та ін. були також українцями, які в даний час живуть і працюють на благо країни-агресорки, але їх поступки і рішення спрямовані проти України та українців.

ГОЛОВА КОМІСІЇ: Членам комісії було доручено, самостійно попрацювати з історичними матеріалами та за умови наявності інформації з наукових та краєзнавчих джерел, надати її на узагальнення до відділу внутрішньої політики. Дякую всім хто долучився до роботи.

Слово надається секретарю комісії Гур'євій Н.Ф.

ГУР'ЄВА Н.Ф.: проінформувала присутніх по зібраних з відкритих джерел матеріалах, вказавши, що для вивчення питання використовувала як українські так і російські видання, а саме:

1. Кошевой, Пётр Кириллович *Материал из Википедии — свободной энциклопедии* (мовою оригіналу): «Как Главнокомандующий Группой советских войск в Германии Кошевой **принимал участие** 20 августа 1968 года **в организации** вторжения в Чехословакию частей 20-й гвардейской армии из состава Группы, которые в соответствии с планами Операции «Дунай» установили контроль над основными объектами столицы Чехословакии Праги». В октябре 1969 года Кошевой был освобождён от должности Главнокомандующего». //більше ніяких відомостей про діяльність/участь Кошового в подіях серпня 1968 року в Чехословаччині у цьому виданні немає//.

2. Кошовий Петро Кирилович *Материал з Вікіпедії — вільної енциклопедії* (мовою оригіналу): «Як начальник Группы радянських військ у Німеччині Кошовий **брав участь в організації та вступі** 20 серпня 1968 в Чехословаччину *частин 20-ї Гвардійської армії* зі складу Группы, які згідно з планами Операції "Дунай" встановили контроль над основними об'єктами столиці Чехословаччини міста Праги. Проте вже в жовтні 1969 Кошовий був зміщений з поста Головнокомандувача. Відтоді й до останніх днів він займав традиційну для радянських маршалів, які пішли у фактичну відставку, почесну посаду "генерального інспектора Группы генеральних інспекторів Міністерства оборони СРСР". //брав участь в організації вторгнення//

3. Кошовий Петро Кирилович *Материал з Вікіпедії — вільної енциклопедії* (мовою оригіналу): «Найвища посада, яку займав Петро Кошовий, — головакомандувач Групою радянських військ в Німеччині (1965–1969). За цей час багато що зробив для зміцнення боєздатності Группы. 15 квітня 1968 роки генералові армії Кошовому було надано (разом з П. Ф. Батицьким) звання Маршала Радянського Союзу. Проте вже в жовтні 1969 року Кошовий був зміщений з поста Головнокомандувача //немає будь якої згадки про події в Чехословаччині та участь в них Кошового//.

4. Кошевой, Пётр Кириллович *Материал из «Знание.Вики»* (мовою оригіналу): «С января 1965 года по октябрь 1969 года Кошевой вновь служил в Германской Демократической Республике, был главнокомандующим Группой советских войск в Германии. В октябре 1969 года был переведён в Группу генеральных инспекторов Министерства обороны СССР»^[1]. //немає будь якої згадки про події в Чехословаччині та участь в них Кошового//.

5.

Вівіска (мовою оригіналу): «**Кошевой Петр Кириллович (1904-1976)** – участник гражданской войны. В годы Великой Отечественной войны командир дивизии, участвовавшей в боях за освобождение Тихвина; командир стрелкового корпуса, отличившегося в боях при штурме Сапун-горы на подступах к Севастополю. За умелое руководство войсками в этом бою и личное мужество П. К. Кошовому присвоено звание Героя Советского Союза. За успешные боевые действия на территории Пруссии награжден второй медалью «Золотая звезда». Командующий войсками Сибирского военного округа (1957-1960). //немає будь якої згадки про події в Чехословаччині та участь в них Кошового//.

6. calend.ru/persons5133 [Главная страница](#) / [Персоны](#) / Петр Кошевой
Петр Кошевой (мовою оригіналу): 15 апреля 1968 года генералу армии Кошовому было присвоено звание Маршала Советского Союза. Однако, уже в октябре 1969 года Кошевой был смещен с поста Главнокомандующего и заменен на В.Г. Куликова. //немає будь якої згадки про події в Чехословаччині та участь в них Кошового//.

7. Вторгнення військ Варшавського договору до Чехословаччини[ред. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії (мовою оригіналу): **«Практичну підготовку операції очолив** головнокомандувач Об'єднаними Збройними Силами країн Варшавського договору маршал Радянського Союзу **І. Г. Якубовський**, проте за декілька днів до початку операції її керівником був призначений головнокомандувач Сухопутними військами СРСР, заступник міністра оборони СРСР, генерал армії **І. Г. Павловський**. Вранці 20 серпня 1968 офіцерам був зачитаний секретний наказ про формування *головного командування «Дунай»*. **Головкомом був призначений генерал армії І. Г. Павловський**, чия ставка була розгорнута в південній частині Польської Народної Республіки. Йому підпорядковувалися обидва фронти (Центральний і Прикарпатський) і оперативна група «Балатон», а також дві гвардійські повітряно-десантні дивізії». **(відомостей про участь Кошового П.К. в у вищезазначених подіях немає).**

8. <https://www.istpravda.com.ua/artefacts/2013/08/21/134804/> 21 СЕРПНЯ 2013 **ІСТОРИЧНА ПРАВДА 1968 рік. Вторгнення радянських військ у Чехословаччину.** (мовою оригіналу): «Уночі 21 серпня 1968 року війська країн Варшавського договору розпочали вторгнення у братню республіку. 300 тисяч солдат і 7 тисяч танків приїхали боротися з "контрреволюцією". Так почалася операція "Дунай" - єдина ненавчальна військова акція Варшавського договору. Вона була проведена показово і ефективно. Радянська армія показала високі навички» **(відомостей про участь Кошового П.К. в у вищезазначених подіях немає).**

9. 50 років розстрілу Празької весни. Кінець казки про соціалізм із людським обличчям 20.08.2018 09:00 (мовою оригіналу): У ніч з 20 на 21 серпня війська п'яти країн Організації Варшавського договору - СРСР, Польщі, НДР, Болгарії, Угорщини - увійшли на чехословацьку територію. Розпочалася операція «Дунай». **(відомостей про участь Кошового П.К. в у вищезазначених подіях немає).**

10. Донесение командования 20-й армии главнокомандующему ГСВГ маршалу Советского Союза П. К. Кошовому от 8 сентября 1968 г. «о действиях войск в период с 20.08.1968 по 8.09.1968 г» Материал из Викитеки — свободной библиотеки

«ГЛАВНОКОМАНДУЮЩЕМУ ГРУППЫ СВГ
маршалу Советского Союза
т. КОШЕВОМУ П. К.

Текст донесения.....

КОМАНДУЮЩИЙ 20-й ГВ. АРМИЕЙ ГЕНЕРАЛ ЛЕЙТЕНАНТ Т/В ВЕЛИЧКО
ЧЛЕН ВОЕННОГО СОВЕТА – НАЧАЛЬНИК ПОЛИТОТДЕЛА 20-й ГВ. АРМИИ
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР КАРПОВ
НАЧАЛЬНИК ШТАБА 20-й ГВ. АРМИИ ГВ. ГЕНЕРАЛ-МАЙОР Т/В РАДЗИЕВСКИЙ».

//Із рапорту вкотре видно, що 20-ою армією командував генерал-лейтенант І.Величко, а не П.Кошовий.//

11. Ввод войск в Чехословакию (1968) Материал из Википедии — свободной энциклопедии (мовою оригіналу): Утром 20 августа 1968 года офицерам был зачитан секретный приказ о формировании главного командования «Дунай». Главкомом был назначен генерал армии И. Г. Павловский, чья ставка была развернута в южной части Польши. Ему подчинялись оба фронта (Центральный и Прикарпатский) и оперативная группа «Балатон», а также две гвардейские воздушно-десантные дивизии).

«Ввод войск осуществлялся в 18 местах с территории ГДР, ПНР, СССР и ВНР. В Прагу вступили части 20-й Гвардейской армии из Группы советских войск в Германии (**генерал-лейтенант Иван Леонтьевич Величко**)^[36], которые установили контроль над основными объектами столицы Чехословакии». **//ще одне підтвердження, що армією командував І.Велічко//.**

12. АКАДЕМИК academic.ru [RU Википедия](http://ru.wikipedia.org) **Операция «Дунай» (мовою оригіналу):**

Военную подготовку операции осуществлял главнокомандующий Объединёнными Вооружёнными Силами стран Варшавского договора маршал [И. И. Якубовский](#), однако за несколько дней до начала операции её руководителем был назначен главнокомандующий Сухопутными войсками, заместитель [министра обороны СССР, генерал армии И. Г. Павловский](#)^[5]

«В течение [21 августа](#) 24 дивизии стран Варшавского договора заняли основные объекты на территории Чехословакии. Ввод войск осуществлялся в 18 местах с территории [ГДР](#), [ПНР](#), СССР и [ВНР](#). В Прагу вступили части [20-й Гвардейской армии](#) из Группы советских войск в Германии ([генерал-лейтенант](#) Иван Леонтьевич Величко), которые установили контроль над основными объектами столицы Чехословакии».*//ще одне підтвердження тому, що операцією «Дунай» керували І.Якубовський та І.Павловський, а 20-ою армією (із угруповання, яке знаходилося в Німеччині) – І.Велічко.*

13. Стежками пам'яті: операція «Дунай» – окупація Чехословаччини

Дата публікації [21.08.2014](#) | Автор [Олексій Орехович](#). (мовою оригіналу): найбільш великий контингент військ був виділений від СРСР. Прикро, але об'єднаним угрупованням (до 500 тис. чол. та 5 тис. танків і БТР) командував українець – Головнокомандувач Сухопутними військами – заступник Міністра оборони СРСР генерал армії Іван Григорович Павловський.

Документи про ті події і сьогодні зберігаються під грифом «таємно». Вони були утаємничені тодішньою владою на 75 років до 2043 року, таким чином архівні документи, після розпаду СРСР, щодо тих подій залишились в Російській Федерації, що не дає можливості історикам та експертам детально дослідити та відтворити події 1968 року в Чехословаччині.

«Учасники Чехословацьких подій підсумували: «Ніхто з нас не знав, на який час нас відправили в Чехословаччину і чи доведеться повернутися додому, але ми думали про одне, що потрібно допомогти братньому народу, так як це було в 1945 році, нешкодуючи ні сил, ні життя. Так ми були виховані. Ми вважали, що в ті тривожні дні літа та осені 1968 року радянські війська разом із бійцями ОВД попередили нову війну в Європі, яка в умовах протидії двох політичних систем могла розгорітись кожної хвилини. Таким був тоді час».

ЩОДО УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ П.КОШОВОГО:

1) По найменуванню теплоходу на честь П.Кошового (мовою оригіналу):

«Теплоход был построен под первоначальным названием «Маршал Кошевой» в 1988 году в Германии, на судостроительной верфи VEB Elbewerfen, по проекту 302 — эта серия из 27 судов, построенных по заказу СССР в период с 1983 по 1991 годы. С 1988 по 2011 годы теплоход работал на Украине от компании «Укрречфлот», совершая круизы из Киева до Одессы, а с 2012 года работает в России: первоначально от компании «Донинтурфлот» (оператор «Ортодокс»), а с 2014 года — от компании Viking River Cruises под нынешним названием. После окончания навигации 2019 года теплоход был выведен из работы и находится на отстое в Санкт-Петербурге».

2) Щодо меморіальної дошки на будові Штабу Сибірського Військового Округу (мовою оригіналу): «Штаб Сибирского Военного Округа Здание штаба Сибирского военного округа - историко-архитектурный памятник советской эпохи, расположенный в историческом центре Новосибирска, на Красном проспекте. Данная структура была расформирована указом президента Российской Федерации в 2010 году. Дальнейшая судьба здания под вопросом».

3) Щодо назви Омського вищого танкового інженерного училища, яке за повідомленням О.Рушковського носить ім'я Маршала Кошового: з 1919р по 2012р відбулося ряд реорганізацій (мовою оригіналу): «Осиповичское пехотное училище (ОПУ), сформированного 05.12.1939. В октябре 1976 года училищу присвоено имя видного военачальника, дважды Героя Советского Союза Маршала Советского Союза Петра Кирилловича Кошового». «Постановлением Правительства Российской Федерации № 1009

от 29 августа 1998 года^[4] училище реорганизовано в *Омский танковый инженерный институт*. 1 июля 2012 года Приказом Министра обороны Российской Федерации № 610 от 23 марта 2012 года Омский танковый инженерный институт имени Маршала Советского Союза П. К. Кошова (филиал) выводится из состава ВУНЦ СВ «ОВА ВС РФ» и присоединяется в качестве Омского филиала к **Военной академии материально-технического обеспечения имени генерала армии А. В. Хрулёва**.

РУШКОВСЬКИЙ О.В.: ще раз заговорив про втрати з чехословацької сторони: це 108 вбитими, велика кількість поранених, значна частина громадян емігрувала з країни. Сьогодні Чехія підтримує Україну у війні з росією: приймає наших громадян та забезпечує роботою, створює умови для проживання та навчання дітей, і головне – надає озброєння, якого так не вистачає нашим воїнам.

Приїде делегація з Чехії в Олександрію, а у нас в центрі міста стоїть пам'ятник Кошовому, і зададуть з цього приводу питання міському голові...

ГОЛОВА КОМІСІЇ ЗАВАЛІЙ С.В.: не маніпулюйте фактами будь ласка! Ми дуже вдячні дружньому народу Чехії за постійну різносторонню підтримку, але ми Вас вислухали, тому продовжуємо обговорення.

БОЖКО О.М.: напочатку хотіла уточнити, що «звання Маршала» Петро Кирилович Кошовий отримав у квітні 1968 року, а події в Чехословаччині відбувалися в другій половині серпня 1968р. Крім того, проаналізувавши ваш запит і співставивши його з оригіналами, які розміщені у вільному доступі в інтернеті, складається враження, що Ви вириваєте тези і будете речення на свій розсуд.

За його значні військові успіхи (звільнення Криму та взяття Кенісбергу під його керівництвом) Кошовому П.К. присвоєно звання двічі Героя Радянського Союзу з врученням Золотої Зірки. Відповідно до його заслуг ще у 1949 році в нашому місті було і встановлено йому бюст.

За видатні заслуги перед Батьківщиною і трудящими міста Олександрії міська рада депутатів трудящих 17 грудня 1967 року присвоїла Кошовому Петру Кириловичу звання «Почесний громадянин міста Олександрії».

Експозиції про діяльність П.Кошового, з початком подій 2014 року, в міському музейному центрі не існує, але під час екскурсій згадуємо, хто такий був П.Кошовий. Хотіла зазначити, що біографічна і бібліографічна довідка, про яку Ви пишете в запиті, це зовсім різні поняття. Тому уточнюю, згідно церковних записів про дату народження Петра Кошового: 25.11.1904 (08.12.1904 за новим стилем).

Кошові походили з козацького роду, про що свідчить їхнє прізвище. Крім того, із копій нагородних документів Кошового в графі національність написано «українець». Але ж Петро Кирилович міг сказати/написати, що він - росіянин, тоді був Радянський союз...

ДЖУЛАЙ О.В.: із перечитаних мною матеріалів, ніде не значиться, що П.Кошовий віддавав накази на вбивство громадян Чехословаччини. А будучи завкафедрою в навчальному закладі Новосибірська, він розробляв методичні матеріали, писав книги, по яких навчались наші військові (зі слів мого покійного брата, який у свій час навчався в Одеській військовій Академії).

Завітайте до військової частини і ви побачите на адміністративній будівлі меморіальну дошку генералу В.Маргелову. Попробуйте порушити питання про її демонтаж і побачите який опір ви отримаєте від тих же афганців. Я історик, а обов'язок історика – надавати факти.

БАРАНОВ І.М.: проаналізувавши згадані факти з біографії П.Кошового хочу зазначити, що в різні часи існування Радянського Союзу і незалежної України в ЗМІ періодично робились публікації про П.Кошового (додаються):

- в 1976 році опубліковано некролог (підписаний Л.Брежневим та тодішнім складом уряду), в якому дається характеристика діяльності Кошового; газета «Кіровоградська правда», 2004р, стаття «Маршал з шахтарського міста»;
- у 1989р. в цій же газеті вийшла стаття «Родом з Олександрії»;
- 2004р, в газеті «Народне слово, вийшла стаття «Ним пишається Кіровоградщина»;

- 2014р., газета «Вільне слово» стаття Ним пишуться земляки»

В жодній із статей ніяк не згадується участь Маршала Кошового в подіях, що відбулися у 1968р в Чехословаччині.

ДЖУЛАЙ О.В.: у 1994 році, разом з краєзнавцем Жахаловою Н.В., зустрічалися з родиною Кошових. Мені запам'яталося те, що на багатьох фото, які нам показували, під кітелем у Кошового завжди була одягнена вишиванка. Це свідчило про те, що він ніколи не цурався України і свого походження. На жаль, фото були в одному екземплярі і вони залишилися в родині.

РЕПЕНЬКО О.А.: я, як колишній військовий скажу наступне. Вірно сказала Наталія Федорівна, що 20-а армія, яка ввійшла в Чехословаччину під командуванням І.Велічка, це була частина угруповання радянських військ в Німеччині (із декількох родів військ), яким командував П.Кошовий.

ЧЕМЕРИС І.А.: дискусія, яку сьогодні ми ведемо, складна. Особистість П.Кошового неоднозначна, але порівнюючи події тих років і сьогоднішня закладається думка: а що скажуть нащадки через декілька десятків років, розбираючи події російсько-української війни, в частині хто з якої партії був на війні?! Адже всі вони воюють за Україну, за її територіальну цілісність, за нас з вами.

І тому факт залишається фактом: діяльність Петра Кириловича Кошового пов'язана з опором та вигнанням нацистських окупантів з України та країн Європи.

ТАРАН Т.В.: поки готувалася до засідання, декілька раз змінювала думку. Про участь Кошового в придушенні опору військам УНР нічого не знайшла. Аналізувала і його стрімку кар'єру, але припущення про можливі доноси молодого Петра вищому керівництву, також не знайшли підтвердженя. Про діяльність П.Кошового на уроках з дітьми говоримо мало, але я вдячна Олександрю Вячеславовичу, що він нас розворушив і всі присутні на сьогоднішньому засіданні багато чого дізналися. Було б дуже добре, якби фото Кошового з вишиванкою під кітелем потрапили до Музею.

БОЖКО О.М.: я надала декілька фото, на яких П.Кошовий із земляками (додаються). Він не цурався своєї країни, національності, родини та земляків і приїжджав в гості на малу Батьківщину і з усіма спілкувався.

ДЖУЛАЙ О.В.: хочу доповнити, що один період я цікавився чехословацькою історією. Так от, в претензіях по іменах військових керівників, що брали участь в тих подіях, які пред'явила Чехія Росії (це десь 2013-2014 роки) імені Кошового не значиться.

ПИСАРЕВСЬКИЙ Є.А.: ще раз нагадав присутнім, що ми діємо відповідно до чинного законодавства, тому обов'язково враховуємо лист УІНП від 20.01.2022, яким роз'яснено наступне: «Петро Кирилович Кошовий – особа причетна до встановлення радянської влади в Україні, переслідування учасників боротьби за незалежність України у ХХ ст., діяльності комуністичної партії, водночас його діяльність пов'язана з опором та вигнанням нацистських окупантів з України, зокрема щодо звільнення від окупантів українського Криму та підпадає під виняток, передбачений п.п. «Є» п.; ч.1 ст.1 Закону України «Про засудження комуністичного на націоналсоціалістичного(нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону їхньої символіки».

ЗАВАЛІЙ С.В.: хочу додати, що спеціалісти ОВА не є членами нашої комісії і приїзд на засідання на запрошення в громади не входить до їхніх функцій. Однак під час телефонної розмови напередодні було з'ясовано підстави перейменування топоніму «площі Кошового». На їх думку площа була названа на честь Олега Кошового, учасника «Молодої Гвардії», яка відповідно до рекомендацій УІНП підлягає перейменуванню.

Враховуючи матеріали, надані членами комісії під час обговорення питання про діяльність Петра Кириловича Кошового та відсутність документальних доказів безпосередньої участі Маршала в подіях, які відбулися в Чехословаччині в 1968 році, прошу голосувати:

Хто за те, щоб не перейменовувати топонім «площа Кошового» в м. Олександрія за відсутності підстав:

хто «за» - 15, «проти» - 1.

ВИРІШИЛИ:

1.Рекомендувати Кіровоградській обласній військовій адміністрації не перейменовувати топонім «площа Кошового» в м. Олександрія за відсутності підства.

2.Відділу внутрішньої політики міської ради:

1) підготувати та направити відповідний лист на ОВА;

2) підготувати відповідь на запит депутата Рушковського О.В.

Голова комісії подякував членам комісії за роботу та закрив засідання.

**Голова міської комісії з питань топоніміки,
охорони культурної спадщини та місцевої символіки
керуючий справамивиконавчого комітету**

Сергій ЗАВАЛІЙ

**Секретар топонімічної комісії,
головний спеціаліст відділу
внутрішньої політики міської ради**

Наталія ГУР'ЄВА